

A népgazdaság faellátásának alakulása

HALÁSZ ALADÁR

Faellátásunk belföldi forrásai az utolsó tíz év folyamán számottevő mértékben növekedtek. Érdeemes megvizsgálni, hogy ennek a fejlődésnek volt-e egyáltalán és milyen hatása ellátásunk és faimportunk alakulására.

A népgazdaság általános fejlődése

Megnevezés	Mértékegység	1953	1958	1963
Nemzeti jövedelem	Index	100	122	167
Ipari termelés	Index	100	130	202
Széntermelés	1000 t	21 009	24 249	30 477
	Index	100	115	145
Építőipari termelés	Index	100	112	171
Lakásépítés	darab	25 000	56 400	52 728
	Index	100	226	211
Népesség	1000 fő	9 595	9 882	10 088
	Index	100	103	105

Európai viszonylatban az iparifa felhasználás 1950—1960-ig — a társadalmi össztermék termelés 66%-os növekedése mellett — 38%-kal növekedett, a tűzifa-fogyasztás pedig 9%-kal csökkent. Hazai viszonylatban 1951—1960-ig — a nemzeti jövedelem 59,3%-os növekedése mellett — iparifa fogyasztásunk 34%-kal nőtt, összes tűzifa fogyasztásunk pedig 11%-kal csökkent.

Ezeknek a tendenciáknak meglepően ellentmondanak az utolsó 10 év hazai fafelhasználásának összesített adatai.

Összes fafelhasználás a 10 év alatt

Megnevezés	Mértékegység	1953	1958	1963	Index 1963/ 1953
Iparifafelhasználás	1000 gfam ³	3245,5	3437,9	4790,1	147,6
Ebből: belföldi term.	%	36,7	34,7	42,0	—
Tűzifafelhasználás (faszén is)	1000 gfam ³	2521,1	2528,2	2663,8	105,7
Ebből: belföldi term.	%	87,3	72,5	74,8	—
Összes fafelhasználás	1000 gfam ³	5766,6	5966,1	7453,9	129,3
Ebből: belföldi term.	%	58,8	50,7	53,7	—

A nemzeti jövedelem és az ipari termelés 1953—63-ig megközelítőleg ugyanolyan mértékben nőtt, mint 1951—60-ig. Ezzel szemben az iparifa felhasználás 47,6%-kal, tehát majdnem másfélszerre nagyobb mértékben nőtt mint 1951—1960-ig. A tűzifa fogyasztás pedig ahelyett, hogy a korábbi és a nemzetközi tendenciáknak megfelelően csökkent volna, mind összes volumenében, mind pedig 1 főre eső hányadában növekedett.

A felhasználás összetételét tekintve különösen feltűnő, és a nemzetközi tendenciáknak is teljesen ellentmondó a fenyő fűrészáru felhasználásának az utolsó öt év folyamán tapasztalt rohamos növekedése.

Ez annál is inkább feltűnő, mert a fenyő fűrészáruval együtt, ugyancsak jelentős mértékben, a parketta-felhasználás is megnőtt. A kulturált lakásépítés

követelményeinek megfelelően a hajópadlót mindinkább parkettával helyettesítik, ennek a hatása azonban a fenyő fűrészáru felhasználás csökkenésében nem észlelhető. Ez az egészségtelen fejlődés jórészt csomagolótechnikánk elmaradottságára vezethető vissza, amely a nemzetközi tendenciákkal ellentétben karton és papír helyett a fenyő fűrészáruból készült ládafelhasználás, és így a fenyő fűrészáru szükséglet növekedését eredményezte.

A felhasználás főbb cikkenként

Megnevezés	Mértékegység	1953	1958	1963
Fenyő fűrészáru	1000 m ³	657,2	593,7	914,0
Tölgy fűrészáru	1000 m ³	44,7	35,5	40,1
Bükk fűrészáru	1000 m ³	44,7	47,9	70,1
Parketta	1000 m ³	597,4	765,0	2139,2
Talpfa, MÁV	1000 m ³	83,2	65,1	24,8
Talpfa, kisvasúti	1000 m ³	22,1	3,0	5,6
Lemez (farostlemez is)	1000 m ³	23,5	32,5	59,2
Bútorlap (forgács- és pozdorjalap is)	1000 m ³	13,0	22,0	66,2
Furnér	1000 m ³	2,6	5,2	15,7
Papír, karton	1000 t	109,9	144,1	243,7
Bányafa	1000 m ³	782,2	827,7	851,2
Bányabélésanyag	millió fm	52,8	68,7	84,3
Tűzifa	1000 m ³	2367,8	2380,0	2535,0
Faszén	1000 t	20,7	20,0	17,4

Ezzel szemben a felhasználás egyes területein, így pl. a talpfa és bányafa-felhasználásban nagyon egészséges tendenciák mutatkoznak. 1956 előtt a bányászat és a közlekedés területén is, biztonsági okokból, nem akarták megengedni a korszerű helyettesítő anyagok alkalmazását, annak ellenére, hogy a külföldi példák már akkor is a bányafa- és talpfa-helyettesítés nagyarányú előretörésére utaltak. Az utolsó öt év folyamán ezen a téren fordulat következett be. Jórészt talán az új árrendszer helyes ösztönző hatása következtében nálunk is megindult a talpfának vasbetonaljakkal, a bányafának acéltámokkal és egyéb korszerű berendezésekkel való helyettesítése.

Ennek köszönhető, hogy a talpfa-felhasználás az 1953. évi 83 000 m³-ről 1963-ig 25 000 m³-re csökkent, a bányafa-felhasználás pedig a széntermelés 45%-os növekedése ellenére csak 8,8%-kal növekedett, a 10 tonna szénre eső bányafafelhasználás pedig 0,338 m³-ről 0,279 m³-re csökkent.

A nemzetközi tendenciáknak megfelelően növekedett lemez- és bútorlap felhasználásunk. A papíripari termékek felhasználásának növekedése tendenciájában szintén megfelel a nemzetközi tapasztalatoknak, arányaiban azonban elmarad attól. A falepárlás és az ún. „erdőkémiai ipar” nagyarányú fejlesztését célzó korábbi elképzelések helytelenségét tükrözi végül — a többi között — a faszén-szükségletnek, egyébként a nemzetközi tendenciákkal egybeeső, csökkenése.

Összességében a felhasználás terén mutatkozó egészségtelen tendenciákra, mégpedig elsősorban a fenyő fűrészáru és a tűzifaszükséglet aránytalan növekedésére, illetve a papír- és kartonszükségletnek a nemzetközi tendenciákhoz viszonyítva aránylag kismértékű növekedésére vezethető vissza, hogy a fakitermelés és a faipar fejlesztése érdekében tett erőfeszítéseink csak részben jártak sikerrel. Ez az oka annak, hogy bár az iparifa felhasználásban a belföldi termelés mennyiségi aránya javult, az összes felhasználáshoz viszonyítva azonban az importhányad növekedett.

Faellátásunk külkereskedelmi vonatkozásai is változtak a 10 év alatt. Néhány évvel ezelőtt faexportunk még annyira elenyésző volt, hogy az ellátást gyakorlatilag nem befolyásolta. Ezért faellátásunk külkereskedelmi vonatkozásait korábban csak a faimporton keresztül szoktuk vizsgálni. Az utolsó két év folyamán azonban az export volumene oly mértékben megnőtt, hogy ma már csak ennek figyelembevételével lehet helyes képet alkotni külkereskedelmünk alakulásáról.

Behozatalunk iparifában az 1953. évi 1,9 millió m³-ről 1963-ig majdnem 3 millió m³-re, vagyis 56%-kal növekedett. A tűzifa import viszont — annak ellenére, hogy az új ipari üzemek több mint 110 000 m³ belföldi kitermelésű tűzifát vontak el az ellátásból, — az időszak folyamán alig változott, sőt 1958-hoz képest jelentős mértékben csökkent. Ezzel szemben az összes faimport mennyisége az 1953. évi 2,4 millió m³-ről 3,6 millió m³-re növekedett.

A külkereskedelmi mérleg alakulása a 10 év alatt

		Megnevezés	1953	1958	1963	
Iparifa	1000 gömbfa, m ³	Behozatal	1915,6	2263,3	2989,3	
		Kivitel	9,0	15,5	328,2	
		Behozatali többlet	1906,6	2247,8	2661,7	
Tűzifa		Behozatal	521,2	732,0	595,0	
		Kivitel	—	3,0	—	
		Behozatali többlet	521,2	729,0	595,0	
Összes fa		millió DFt	Behozatal	2436,8	2995,3	3584,9
			Kivitel	9,0	18,5	328,2
			Behozatali többlet	2427,8	2976,8	3256,7
		millió DFt	Behozatal	639,9	776,3	1014,4
	Kivitel		5,8	4,6	86,4	
	Behozatali többlet		634,1	771,7	928,0	

Ezt az importtöbbletet ugyan jelentős mértékben kiegyenlítette a sokszorosára növekedett iparifa-export, faellátásunk külkereskedelmi egyenlege az utolsó 10 év folyamán mennyiségben mégis 800 000 m³-rel, értékben pedig majdnem 300 millió DFt-tal, vagyis 46%-kal romlott. A faellátás belföldi forrásainak jelentős fejlődése ellenére tehát importterheink rohamosan növekednek.

Mind mennyiségben, mind értékben legnagyobb mértékben növekedett az erdei faválasztékok, ezt követően a fűrészipari, majd a papíripari termékek importja.

Az erdei faválasztékok importjának növekedése — legalábbis 1958-hoz képest — az ún. tranzakciós fűrészáru és ládaexporttal függött össze. A késztermékek és a hossztoláskor visszamaradt primér választékok exportja bőven ellensúlyozta az e célból többletként behozott nyersanyagok import értékét. Így az erdei fatermékek külkereskedelmi egyenlege alig romlott, tehát a behozatali többlet értéknövekedését teljes egészében az ipari termékek, elsősorban a fenyő fűrészáru és a papíripari termékek importjának növekedése okozta. Ez viszont kizárólag arra vezethető vissza, hogy a Könnyűipari Minisztérium elmulasztotta a rendelkezésre álló hazai keményfabázison a papír- és kartonlemezgyártás gyorsabb ütemű fejlesztését. Ezáltal ugyanis, bár a tűzifaimport értékében kismér-

tékű növekedés következett volna be, sokkal jelentősebb lehetett volna az a megtakarítás, amit közvetlenül a papír és karton, s közvetve a fenyő fűrészáru import megtakarítása révén érthetünk volna el.

Összes fabehozatalunk összetétele

Megnevezés	Mértékegység	1953	1958	1963
Erdei fatermékek	1000 gfam ³	1295,9	1769,4	2076,2
Fűrész- és vegyes faipari term.	„	930,5	881,1	1120,6
Lemezipari termékek	„	3,5	41,5	46,5
Papíripari termékek	„	206,9	303,3	341,6
Összesen	„	2436,8	2995,3	3584,9
Erdei fatermékek	millió Dft	207,5	273,5	334,2
Fűrész- és vegyes faipari term.	„	292,0	306,8	394,2
Lemezipari termékek	„	3,8	26,2	36,0
Papíripari termékek	„	136,6	169,8	250,0
Összesen	„	639,9	776,3	1014,4

Kivitelünk az utóbbi években egyre jobban növekszik és mind jelentősebb szerepet játszik külkereskedelmi mérlegünk egyenlegének javításában. Főigazgatóságunk összes exportjának értéke 1963-ban meghaladta a 335 millió Ft-ot. Ebből 61 millió Ft-ot képviseltek az erdőgazdasági fatermékek, 55 millió Ft-ot az erdei melléktermékek, a fűzvesző és kosár export, 34 millió Ft-ot a gyufa, parkettléc és egyéb faipari termékek, 10 millió Ft-ot a vadászati export, végül 173 millió Ft-ot a mintegy 300 000 m³, ún. tranzakciós fenyőgömbfa-import hosszto- lása és feldolgozása révén előállított termékek bruttó exportértéke.

Exporttevékenységünkben nézetem szerint az elmúlt 10 éves időszak leg- jelentősebb eredményének a 130 000 m³ hazai kitermelésű papírfá 1963. évi ex- portját kell tekinteni. Legfőképpen azért, mert ezáltal olyan fafajú és minőségű faanyagok gazdaságosabb értékesítésére nyílt lehetőség, amelyre korábban gon- dolni sem lehetett.

Hazai termelésű papírfá értékesítés

Megnevezés		1960	1961	1962	1963
		űrm			
Hazai feldolgozásra	Nemes- és hazainyár	63 060	82 139	100 151	102 620
	Lucfenyő	700	700	772	800
	Összesen	63 760	82 839	100 923	103 420
Exportra	Hazainyár és fűz	9 000	17 429	18 152	42 088
	Éger	—	—	3 647	23 900
	Bükk	—	118	16 865	58 506
	Erdeifenyő	—	—	—	8 454
	Összesen	9 000	17 547	38 664	132 948

A farostlemezgyártás mellett ennek köszönhető, hogy nyár-, fűz- és éger fa- kitermelésünk vastagfára vonatkoztatott iparifa hányada ma már a 80%-ot is jelentősen meghaladja. Ez fogja rövidesen lehetővé tenni, hogy a bükk- és gyer- tyán-fakitermelés iparifahányadát is hasonló szintre növeljük.

Nagy jelentősége van emellett a faipari vállalatok és az ERDÉRT Vállalat által lebonyolított tranzakciós exportnak is, melynek keretében üzemeink a Lig-

nimpex Külkereskedelmi Vállalat által a mérleg javítása céljából „bérfeldolgozásra” importált fenyő gömbfa feldolgozása révén 1963-ban 71 000 m³ fenyő fűrészárut, 3400 m³ ládaelemet, 2900 m³ faragott fát és 38 000 m³ gömbfát exportáltak.

Az utolsó 10 év termelési számai jelentős fejlődésről beszélnek: erdőgazdálkodásunk és faiparunk a népgazdaság egyéb ágaival arányosan fejlődött. Erdőterületünk újabb 140 000 ha-ra, a nyárák termőterülete majdnem 60 000 ha-ra növekedett. A fakitermelési lehetőségekkel kapcsolatos viták lezárása után az összes fakitermelés 19⁰/₀-kal, az iparifa termelés pedig majdnem 70⁰/₀-kal növekedett. Megindult első farostlemez- és forgácslap gyárunk. Sokszorosára növekedett export-tevékenységünk, 1963-ban már több mint 130 000 üm³ tűzifát exportáltunk papírfaként. Nagymértékű előrehaladás történt a bányafa- és talpfahegytetésítés terén. Mindezeknek a kétségtelenül jelentős eredményeknek a hatását sajnos lerontotta a fenyő fűrészáru felhasználás egészségtelen növekedése és a papírgyártás lassú fejlődése. Jórészt e két tényező hatására erőfeszítéseink ellenére az összes faellátás importhányada 5,1⁰/₀-kal növekedett, a fabehozatali többlet értéke pedig majdnem 300 millió devizaforinttal romlott.

Az ERDÉRT vállalat szerepe népgazdaságunk faanyagellátásában

FEHÉR SÁNDOR

Hazánk viszonylag alacsony erdősültsége és élőfa-készletünk magas lombos-aránya a faanyagellátási feladatokat mindjobban központi kérdéssé érlelte. A magyar népgazdaság faanyagellátása immár tíz év óta az Országos Erdészeti Főigazgatóság felügyelete alatt működő Erdőgazdasági és Faipari Értékesítő és Készletező — ERDÉRT — Vállalaton, mint központi szervezen keresztül bonyolódik.

A tervgazdálkodás első fél évtizedében a súlyos, komoly gondot okozó faanyagellátási problémát csupán a famérlegek termelési oldaláról vizsgálták. A megoldás kulcsát egyoldalúan csak a *termelés és az import* növelésében látták. A faanyaggazdálkodás helyes irányelvét 1953. után az új gazdaságpolitikánk határozta meg, amikor illetékes szerveink az országos famérlegek *felhasználási oldalát* és a fafelhasználás adta lehetőségek kiaknázását is behatóbban kezdték elemezni. Az ERDÉRT Vállalat működésének népgazdasági jelentősége ettől az időszaktól kezdve képvisel komoly tényezőt. Bár 1951. évi alapításunk óta feladatunk volt az ország faanyagfelhasználóinak igényeit kielégíteni, csak 1953-tól kezdve felelhettünk meg kielégítően rendelkezésünkre, akkor, amikor vállalatunk az Országos Erdészeti Főigazgatóság felügyelete alá került, amikor megvalósult az a követelmény, hogy *a fa útját egy főhatóságon belül kövessük nyomon a kitermeléstől, import-beérkezéstől a végső felhasználásig.*

Vállalatunk működésében — alapításától napjainkig — hatalmas fejlődés mutatkozik. Egyenes következménye ez annak, hogy feladatkörünk az évek folyamán egyre bővült. Eredeti feladatunk az ERDÉRT alapító-levele értelmében: *fűrészárufeldolgozó-, épületfa-, hosszolatlan bányafa- és faipari félkész termékek manipulációja, és nagybani forgalomba hozatala.* Ezek a feladatok ma már csupán részét jelentik vállalatunk kibővült feladatkörének. Ugyanakkor feladataink végrehajtási módjai is lényegesen megváltoztak a fejlődés követelményeinek megfelelően.

Az ERDÉRT mai feladatköre:

1. A *teljes faimport-*, valamint a *hazai termelés zömének irányítása*; a faanyag-felhasználó ipar ellátása.
2. Az importból érkező faanyag döntő mennyiségének *fogadása, készletezése és magyar szabvány szerinti osztályozása*, a hosszolatlan fenyőgömbfa *manipulálása*, továbbá ugyancsak telepi készletezés céljából a hazai gyártmányú farostlemez, forgácslap, és pozdorjalap fogadása.
3. A felhasználó ipar szakszerű ellátása érdekében bizonyos áruátalakító tevékenység.